

გ ა ზ ე თ ი ლ ი რ ს			
ოთხე	მან. კ.	ოთხე	მან. კ.
13	10	6	6
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცხატე ნომერი—ერთი შუარი

ოვერი

გაზრდის დასავალი და კერძო განცხადებები-
დასავალი უნდა მიჰყაროს: თითონ რედაქ-
ციას, კერძო, ავტორის უნაზღ, ვარსკვლავის
ქვეყნის პარამორ, თვ. გრუნდისციხის სახ-
ლებში: წერეთლის გამზარდვლებელ სოფლა-
დღის განცხადების, საავალი-გაზრდა მან-
კის სახლებში, სახლის ქვეყნად.
* ფასი განცხადების: ჩვეულებრივი სტრი-
ქონი რვა კაპეტი.

1877—1892

ს ა ზ ე თ ი ლ ი რ ს და ს ა ლ ი ტ ე რ ა ტ ი ყ რ ა გ ა ზ ე თ ი

1877—1892

ამიერ-კავკასიის საპროვინციო ლაზარისტობა

ტფილისში

მოღვაწეობს აქვს ვერცხლის დიდი მედლი კავკასიის გამაღწეველ

აკეთებს ეოკულსავე სახმარებელს, ჯანსაღის არა სა-
ხიანოს, საკოსმოსო ნივთიერებას, საუკეთესო დირ-
სებისას, და ბერძენულ საპროვინციო იარაღ-ჭრილობათა შე-
სახვევს მასალას.

ხელობდა აქვს კეთება:

ფეჭვის წყალისა, რომელიც ერთს წუთს სწრაფად ჰჭერს, ჰჭე-
რის მუცელს ოჯახის ქმარს და ბაღის მის სუხს აძლევს.
შუშინის დვინისა a la Baudault (ასწარმის ღვინო), რომე-
ლიც ძალიან ჰმეჭვრის და ხელს წყუბის სტომაქსის მუშაობას.
ო-დეკალიანისა, საუკეთესო დარსებისა.
მსტეკისა ატკეპისთვის.
მელნისა ინტენსივისა და ლიხარისისა; ასლის გაცხადება შელ-
ნი არაფრით ჩამოაშრება სასაფარ-გარეთისას, და
იიადფორმით შეზავებული მარლისა.
უთხარესი საწყობა ამოყვება: ფოსტის ქვეყნად, ფარმაციის
მაგისტრის ვილარეტის ავთიპეში (წერეთლისკენ) და აგრეთვე უმ-
აღესად ანტიტეპელებს კავკასიის სხვადასხვა მთიანეთში, მთიანეთ-
გაბაში, ტფილისისა და ბაქოს.

(50—48—36)

ბოლინის ძალის თვისება

ტფილისის ქალაქის გამგეობა
ბაში მიიღებს შესწავლას, რათა
შემწიკება ზღმთქონით იმ კაც-
თს გაჭირებულ თავსებათ,
რომელნიც სოფლით იმყოფე-
ბიან ზვად და ან ამ სენით გრ-
დაცვლილან. შეკრებილი ფული
განაწილებული იქნება გაჭირე-
ბულთა შორის, საჭირთებისა
თანხმად, როგორც ფულად, ისე
ნივთიერად, ქალაქის თავის ხელ-
მძღვანელობით სსსნიტარო და-
სების მიერ.

(3—1)

გამოვიდა ისტორიული თხზულება
ანტონ ფურცელაძისა:

ბ რ კ მ ლ ე

საპარტიკოსო მონაგროვება და სა-
ძარითაღოს შესაბრთხვად,
ანუ
გიორგი სავაძის და მისი დრო.
ეულება ტფილისს და სხვა ქალა-
ქებში, სადაც-კი აქვს ქართული წიგ-
ნების გამომცემსა სოფლოვების წიგნი-
საწყობები. იყრება აგრეთვე წერა-
კითხვის საზოგადოების ბიბლიოთე-
კაში.

ასალი ამბავი

* * * ტფილისის მიხეილის სამკურ-
ნალოში 9 ივლისს ავად იყო 15 კაცი ღ-

ხოლო არა ერთიარად მოზადებულ-
ვიარიდებულა ყოველი ამ სენთან
საბრძოლველად და, ვამასადაზე, არა
ერთიარად საშიშარი და სახიფათოა
ეს სენი. ერთისთვის ძლიერ ადვილი
ასარიდებელია, მაშინ როდესაც მეო-
რე მისგან დამოკიდებულია და ად-
რე თუ გვიან მისი მსხვერპლია, რა-
ღვანაც პირველი ჯგეროვანად აღტურ-
ვნილია ცოდნით და წინა სამზადისით
უხვდება სენს, მეორე-კი უსახსრობი-
და და უცოდინარობის გამო ცარი-
ელ-ტალიერი შეტყერის და მსუ-
ნავსა და გაუშაძლარს მტერს.
ავილით და შევადარით, დაბა-
სოფელი და ქალაქი, ან კიდევ ქა-
ლაქების მდამბო მუშა-ხალხი და შე-
ძლებული, მაღალი წოდება. ქალა-
ქები ცოტად თუ ბევრად უზრუნველ-
ყოფილი არაა და სენთან ბრძოლა-
სათვის, აქ ყოველ გვარ ღონისძიე-
ბას ემზადობთ, მეტი საშუალება მო-

5 ქალი. კიდევ მიიყვანეს: მიწორინისა,
ობერნიინისა და ტრისკოს გარდა,
ალიაროლი (6 ნაწილი, ვარან-
ციის ქუჩა, მიწორივის სახლი) და
ოლქევეი (8 ნაწილი, რიყის ქუჩა
გულშენის სახლი—საეკვა ავად-
მყოფი). 9 ივლისს საღამოთი სამ-
კურნალოში იყო 20 კაცი და 5 ქა-
ლი. ამათში 12 რჩება.

იმევე ღამეს მიიყვანეს: დერგესო-
ვი (8 ნაწილი, რიყის ქუჩა, სკორო-
ხლოვის სახლი, № 14) და ნინიკოვი
(5 ნაწილი, პოლიციის ქუჩა, აკო-
ფივის სახლი). იმევე ღამეს მორჩა
ალქევეი. გარდაიცვალა ქალი ჩე-
ვრატოვისა.

10 ივლისს დღის 8 საათზედ სა-
მკურნალოში იყო 20 კაცი და 5
ქალი.

გომობრივი ხოლერით ავად გაზ-
დარი. ავადმყოფი ლუნისკი 4 ივლისს
გარდაიცვალა. აღმოჩნდა, რომ ლე-
პნისკი უწყესად სცხოვრობდა და
ავადმყოფის რამდენსამე დღის წი-
ნად ტფილისში ყოფილა.

9 ივლისს დღემუში, შეიღოვის
სახლი, № 11, ხოლერით ავად გა-
ხდა ანა ჩაღოვისა. პოლიციამ ვერ
მოასწრო სამკურნალოში წაყვანა და
ავადმყოფი თავის სახლშივე გარდა-
იცვალა.

7 ნაწილი, თამაშოვის წისკილე-
ში, ავად გახდა ფრიდრიხ როლოვი.
ავადმყოფს შინა სწამლობენ.

იმევე დღეს მეტეხის ციხის სამ-
კურნალოში მიიყვანეს ხოლერით
ავადმყოფი პატიმარი ფელტო სევე-
რანი. იმევე სამკურნალოში 9 ივლისს
ხოლერით გარდაიცვალა პატიმარი
კონსტანტინე დელოვი.

9 ივლისს ხოლერით ავად გაზდარ-
ი 5 წლის უმწველი ალექსანდრე
ბაბანასვი (10 ნაწილი, ელისბე-
ტის ქუჩა, № 178) უკვე რჩება.

* * * ბაქოს გუბერნატორი იუწყება: 8
ივლისს ბაქოს სამკურნალოში მიიყ-
ვნეს 8 ავადმყოფი, გარდაიცვალა 3,
სამკურნალოში 111. სამკურნალო

გვევაგება, რომ უფრო მეტდარად და
უშიშარად დაუხვდეთ ამ გამანადგუ-
რებელ სენს, საქირა წამლები გვაქვს,
საკმაოდ გვეყავს მკურნალებიც, მკხო-
რებელიც დარბილებული არიან მკა-
ვალი დაბეჭდულ-დარბილებითა წყა-
ლობით, თუ გაზეთებში და თუ ცა-
ლვე წიგნაკებად გამოცემულით. სულ
სხვა სურათს წარმოადგენს სოფელი.
იგი ამ მხრივ თითქმის სრულიად წუ-
გემ-მოკლებულია: სოფლების უმე-
ტეს ნაწილს არც აფეთია მოცდევია
და, რომ შეეძლოს კაცს წამლის მო-
ენა, არც მკურნალები ჰყავს მიჩინე-
ლი, რომ საქირაობისას შემწეობა აღ-
მოაჩინონ სოფლებს, არც საავად-
მყოფოა, არც დარბილები და სხ.
ანა სანატრიუს მდგომარეობაშივე
იმყოფება მდამბო ხალხი ქალაქებში,
რადგანაც მას ის ღონისძიებანი ვერ
უზმარნა თავის უცოდინარობის და
სილატკის გამო, რომელიც საქირა

ბარემ გარდაიცვალა 22. ბაქოს გუ-
ბერნაში ავად გახდა 233, გარდა-
იცვალა 150, მორჩა 28. სამხედრო
სამკურნალოში მიიყვანეს 1, იმყო-
ვება 29; ბაქოს საპატორიო ავად
გახდა 1, გარდაიცვალა 1, ავად
არის 12.

* * * დარესტის გუბერნატორი
იუწყება: 8 ივლისს პეტროვსკში ავად
გახდა 3, ამათში გარდაიცვალა 1,
დარუბანდში ავად გახდა 5, გარდა-
იცვალა 6, ოლქში ავად გახდა 222,
გარდაიცვალა 97, მორჩა 33. ავად
არის: შურაში 2, პეტროვსკში 10;
ოლქებში: კუბინისში 116, კიბეა-
გო-ტაბასარინისში 102, სამურისში
51, დარჩინისში 25, კახივუშებისა-
ში 24, შურს ოლქში 70, გუნდის
ოლქში 2.

* * * განჯის გუბერნატორი იუწყება: 8
ივლისს შუშაში ავად გახდა
10, მორჩა 11, გარდაიცვალა 4,
ავად არის 18; მარაში ავად გახდა
40, გარდაიცვალა 26, ავად არის
5, ვარაში ავად გახდა 1, ავად არის
3; განჯაში ავად გახდა 37, გარდა-
იცვალა 12, ამათში 2 პატიმარი,
ავად არის 93; მარაში ავად გახდა
5, გარდაიცვალა 2, ავად არის 13;
ნუხაში ავად გახდა 7, მორჩა 2,
გარდაიცვალა 3, ავად არის 6; მარ-
აში გადიცვალა 1; არღის მარა-
ში ავად გახდა 3, გარდაიცვალა 1,
ავად არის 2; ჯებრალის მარაში
ავად გახდა 3, გარდაიცვალა 1, ავად
არის 2. ზანგეზურისა და ჯეენიშო-
რის მარაგებიდან ცნობები არ მო-
სულა. მთელს გუბერნაში 145 ავად-
მყოფია.

* * * 10 ივლისიდან ამიერ-კავკასიის
რეისის გზაზედ შემდეგი წესებია შე-
მოღვეული ტფილისიდან ბათუმის-
კენ წამსვლელთათვის:
1) მატარებელი № 4, რომელიც
ტფილისიდან საღამოს 6 საათსა და
50 წამზედ მიდის, აღარ ივლის.

ამ სენის თავიდან ასაცილებლი-
ა ჩამარებელი და ხელის მიმცემი
არაიან ჰყავს ამ ყველაფრით დაზა-
რულსა და ბედ-შავ ხალხს. აი ეს
არის მიზეზი იმისა; რომ ეს სენი
უშთაფრად და თითქმის სრულიად
დაბალს ხალხს ანადგურებს. ამის ნა-
თელი მაგალითი წინ გვიძებს: საქმა-
რისია გადახედული ცხლანდელს ბა-
ქოს და ვაისენფრო რა რიგ ერე-
კემ-მოკლებულია: სოფლების უმე-
ტეს ნაწილს არც აფეთია მოცდევია
და, რომ შეეძლოს კაცს წამლის მო-
ენა, არც მკურნალები ჰყავს მიჩინე-
ლი, რომ საქირაობისას შემწეობა აღ-
მოაჩინონ სოფლებს, არც საავად-
მყოფოა, არც დარბილები და სხ.
ანა სანატრიუს მდგომარეობაშივე
იმყოფება მდამბო ხალხი ქალაქებში,
რადგანაც მას ის ღონისძიებანი ვერ
უზმარნა თავის უცოდინარობის და
სილატკის გამო, რომელიც საქირა

2) მატარებელი № 2, რომელიც
ტფილისიდან 9 საათსა და 30 წუთ-
ზედ გადის, სადგურ ბეგეთუბანს 12
საათით გაჩერდება ხოლმე და ბათუ-
მისკენ დღის 12 საათზედ წავა.

3) მგზავრები, რომელიც ტფი-
ლისიდან მილიან დღის მატარე-
ლით, მოვალენი არიან წინა დღეს
ღამის 10 საათამდე წარადგინონ თა-
ვისი ნივთები სადენინფექციოდ. ნი-
ვთებს მოკვდ დღის 8 1/2 საათიდან
დაბრუნდებიან.

4) იგივე წესია შემოღებული იმ
მგზავრთათვის, რომელიც ტფილი-
სიდან მატარებლით № 24 მილიან
(შუალღამის 3 საათსა და 10 წამზედ).

5) მგზავრების ნივთები შეკრული
უნდა იყოს. დენინფექციის შემდეგ
ზედ დაკრული იქნება ქალაქი წარ-
მყოფი: დენინფექციის მოხდენილია*.

6) სასურველია, რომ მგზავრებმა
მატარებლის წყლის წინად სადგურ-
ზედ თეთრეთლი გამოიკვლიონ და
ქუქუჩიანი იქვე სადგურში გადსკენ
სადენინფექციოდ. ტანისაქმლის გა-
მოცხადებისათვის სადგურთან ცალკე
ოთახებია გამართული.

7) ეს წესები სავალდებულო არ
არის იმისთვის, ვინც მკურნალობს
იმის მოწმობას წარადგენს, რომ იგი
სრულიად ჯან-სალი და იმ სახლში,
რომელიც სცხოვრებდა, ხოლერით
ავად არაიან გამხდარა. ასეთი მო-
წმობა მკურნალს უნდა გამოერთვის
ერთის დღის წინად ტფილისიდან
წასვლამდე.

სადგურებს მიხაილოვსა და ბეგეთ-
უბანში ყველა მგზავრსა და ნივთებს
გასინჯავენ და თუ ავადმყოფი აღ-
მოჩნდა ვინმე, საგანგებო ვაგონით
მახლობელ სადგურის სამკურნალო-
ში გაგზავნიან.

* * * ტფილისის პოლიციისტერი
აცხადებს, რომ ამ ვალდებულების
უფასო საჩიოებია გამართული, საცა
ჩიის გარდა, უფასოდ აძლევენ ღარიბ
ხალხს პურსა და წყალ-ღვინოს: 1)
თამაშოვის ქარავლის მახლობელს

ნი უმცროსი ძაძუ* დავისნათა მო-
ვლენად უნებურებისაგან

როგორც ხოლერამდე, ისე შემ-
დეგში მასთან საბრძოლველად საქი-
რათა: ნივთიერი ღონისძიება სხვა-და-
სხვა ხაზის გასაწევად: ცოდნა, ხა-
ლხში გაგრეკლებული, ანუ დარი-
გება იმის შესახებ, თუ რა საშუა-
ლებანი უნდა იქნას მიღებული ამ
სენთან ბრძოლისთვის და, დასასრულ,
მოქმედება და გულ-შემატკივრობა
საქმისა. აქაც, როგორც ბევრს სხვა
საზოგადო საქმეში, აუცილებელი
ხდება მთავრობის ზრუნვისათვის თით
საზოგადოების მიერ თავის გამოღება.
წინააღმდეგ შემთხვევაში მართო
მთავრობა ვერაფერს გაიწყობს, თუ
საზოგადოებამდე მხარი არ მისცა,
როგორც ქაჩხუბრივად, ისე ზნეობ-
რივად, და შეერთების ძალით არ
შეგერძობლა სენს. რაც შეეხება ქო-
ნებრივს საშუალებას, გერ-ჯერობით

ბაღში; 2) ვერის მოედანზე; 3) ათათის მოედანზე და 4) ფეხბანის ეკლესიის მახლობლად. ამ მოკლე ხანში კიდევ გაიმართება ოფსო საბრძოლო: 1) აღქანდრის ბაღში; 2) მადათის ქუჩაზე; და 3) ხევის ქუჩაზე.

* მთავრობის განკარგულებით, აკრძალული იქნა პატრიარქის რჩენის გზით გაგზავნა-გამოგზავნა ბაქსა და ტფილისში.

* ქალაქის მკვიდრთა შორის სწორად გაისმის დრტივიან-ჩივილი, როცა ხოლოცონ ავადმყოფის ლოცვნისა და სხვა თეორიულს სწავლენ, რათა სხვადას არავის გადავლის ეს სენი. ამისინ მნახველნი ყოველთვის იმის ამბობენ ხოლმე, რომ საწყალი თათარი ხომ დაიღუპა და ოჯახს რაღაზღ უღუპავენ ტყუილ-უბრალოდ. როგორც შევიტყუე, ქალაქის გამგებობას უკვე გადაუღვია ფული, რათა ზარალი უზღოს ამ ხოლოცონი ავადმყოფთა ოჯახობათ, რომელთაც რასმე დაუწავენ. გამგებმა ერთი ორად და სამად იხდის დასაწავის ფასს, ოღონდ-კი მხოვრებულგანს სენ-მოღებელი ავეჯუტულობა და ლოცინ-თეთრული არ დაუშალონ პალიცას დასწავნივად და დასაწავი-დაც, თუ საჭირო აღმოჩნდა.

* ცრუ-მოკრძეულ მდამიო ხალხში დაქვემდებარებულთა სჯერათ, რომ ხოლოცონ ორსულსა და ფეხ-მძიმე დედაკაცს არ ეკარებათ. ამიტომ, ამ რკუნუნების გამო, ფეხ-მძიმე დედაკაცს ხან-ხანო ხილსაც აქევენ, მოუღდურს წყალსაც ასმევენ, საზოგადოდ არაფერი უფრთხილებიან, რომ სენი არ გადაეღოს. ამასთანავე, როგორც გვატყობინებენ, 9 ივლისს, საღამოს 8 საათზე, ამიერ-კავკასიის რუიის გზის მოსასახურეს ბარსუკოვის სკოლი ავად გამოხდა ხოლოცონი და მკურნე დღეს, 10 ივლისს, დილის 10 საათზე, გარდაცვილიყო კიდევ. საცოდავი ქალი ორსულად იყო და სულ ათი დღე უკლდა თუბუნ ფეხ-მძიმობისგან განთავისუფლებას. ხუ თუ ეს ამბავი გულის-ხანში არ ჩააგდეს ცრუ-მოკრძეულ მანდილოსნებს და ამიერდღიან მისც არ გაფრთხილებეს!

* აქამდის საცოდავი უმეტარი ხალხი ჰეპაქობდა, ვითომც ექიმები

საქმე ასეთს მდგომარეობაშია: მთავრობამ ციოიოდენი ფული გაილა კიდევ და შეძლევია არ მყოფილება ხარჯს, თუ ჩვენში აწ უკვე დაწყებული არ იქნა. ანას გარდა, ჩვენმა ქალაქებშიც, მეტადე იქ, სადაც თათვი-მარავილებმა არსებობს, გადახდეს ფული, რომელიც ხოლოცონის ბრძოლას უნდა მოხმარდეს. თითქოს სოფლებსაც გამოუწინა ამ მხრივ სახსარი. ტფილისის გუბერნიისათვის, როგორც უწყის უკვე მკითხველმა, ტფილისის სათავადაზნაურო ბანკს გადაუღვია თორმეტი ათასი მანეთი. ეს ჩინებელი გარდაწყვეტილება ბანკის, უტყველია, სხვათაგან და სხვაგანაც გამოიწვევს შემწეობას სოფლებს დასამარტვლად. სასურველია, რომ ქუთაისის სათავადაზნაურო ბანკიც მალე მიზამოს ტფილისის ბანკის კეთილ მაგალითს, ასე თუ ისე, როგორც ვხედავთ,

შხამს ასმევენ ავადმყოფის და ძალად და ჰლოცენო. ამის გამო ხალხი ძლიერ ერღებოდა ექიმებსაც და სამკურნალოში წასვლასაც. ავადმყოფთა შხამს ავადმყოფნი და ამით უფრო აგრესიულდენ ხოლოცონს. მერე და მერე, რაკი ხალხმა ნახა, როგორის თავ-გამოდებით უფლიან და ეხმარებოდა საწყალ ხოლოცონანებს ექიმებიცა და მოსამსახურენიც, მეტადე როდესაც სამკურნალოდგან გამოვიდა რამდენიმე მოარჩინილი ხოლოცონიანი და შეატყობინა ხალხს თავ-გადასავალი, მაშინ კი დარწმუნდნენ, რომ არა თუ ვისიმე სიკვდილი არ უნდათ ექიმებს, პირ-იქით, თავს ევლებიან, რომ უმეტესი ავადმყოფებს. ამის გამო ეხლა ვინც-კი ცოტად არის უკლდა ჰკრწობს თავს, მაშინვე გარბის ექიმთან და ტყუილად—სამკურნალოში გამიხვეწეთო, ვინც დროზედ ატყობინებს, კიდევცა რჩება და, ვინც ივიანებს, იმისი შევლა მწუხრდება. მეტადე რ ხალხი დარწმუნდა, რომ მისი მეტრე-კი არ არიან ექიმები, არამედ მოკეთენი არიან იმი-თი, რომ დამწვარი ავეჯის ფსად ქალაქის გამგებმა აძლევს საზოგადოების ერთი ორად.

* აქამდე ქალაქს ჰყავდა ერთი ექიმი— დენზინფეტარი, რომელიც უბრუნებდა ჰყოფდა ხოლოცონათა სა-დაცურს. ეხლა ჩვენ გვატყობინებენ, რომ ქალაქის მოუფლოდ დენზინფეტარისათვის მიიჩნეო კიდევ ხუთი ექიმი სასანიტარო რანჰებიდგან, ორი ფერ-ზოლი და ოცი მოსამსახურე. ამ სახით, ქალაქის გამგებობას სრული შეძლება ექმნება, რომ დენზინფეტარი აღარ დაახანოს და მაშინვე მოა-ხილდოს, საცა საჭიროა, რომ ამით მოსპან ქორი და აღარ გავრცელდეს იგი ხალხში.

* გუშინ-წინ, 10 ივლისს, მუსულ-მანთა სამღვდლოება შიიტის მწე-თილდგან გაგზავნა სასაფლაოზედ, რომელიც იმყოფება ბოტანიკის ბაღის იქით. ხალხი მრავალი მისდგომდა თავის ხელმძღვანელებს და დიდის გულ-მოღინებით ევედრებოდა დღეთის, მწმოდებით გადაარჩინოს ქალაქის მკე-დრნი მოკუნენილ საშინელ უბედურებას—ხოლოცონს.

* დღეს სოხის სამღვდლოება, პარაკლის შემდეგ, ვანქის ტაძარი-დგან ლიტანიით შემოვიდეს ქალაქს:

ნივთიერი ვასაქორი ჯერ თითქმის არ დაგვდგომია; მაგრამ მარტო ფული რას დაგვიხსნის, თუ, როგორც ვსთქვით, იმის ცოდნა არა გვაქვს, თუ ოვოჯ უნდა ვებრძოდეთ სენს, რა საშუალება უნდა ვიხმაროთ ეხლავე, როდესაც ჯერ ისე არ არის მოღებულ სენი. როგორც ცხარებას და ვადგებო, რას უნდა ვერობოდა და სხ., ერთის სიტყვით, თუ წინ-დაწინ შემუშავებული და გამოკვეთილი არ იქნა პრაგმატა მოქმედებ-სა ხოლოცონის წინააღმდეგ, თუ ხალხმა არ შეიგნო, რა სწყენს და რა ჰრავებს, რა სპობს ანუ რა უწყობს ხელს ხოლოცონის გავრცელებას, იგი უცოდინარობის გამო შეიძლება იმისთანა მდგომარეობაში ჩაეარდეს, რომ ვე-ღარავითარმა მყარალებმა და წამ-ლებმა ხევის ვედრად უშეულონარა. აქი მოგახსენებ, აქ დარჩება საჭირო და დარჩება ყველას; ვინ უნდა იყოს დამრიგებელი ხალხისა და რა სახით

ავილის ბარიათინსკის ქუჩაზე. გაი-ვლის გოლოცონის პრესმეტრედ, ავ-ლაბრის ხილზედ, რიგებულ და დამრ-უნდება ისე ვანქის ტაძარში. მოედნ-ბზედ სამღვდლოება შეგრეგება და პარაკლისზედ გადაიხდის.

* ხილის თვისის საბოქაულოს ერთს სოფელში უკლებ ვახდარა ავად 32 კაცი. მაშინვე მარბის უფ-როს ცხინვალის ექიმი ბ-ნი ცისკა-რავილი გაუზავნა ფერშლებით შესატყობად, რე რისაგან ვახდა ავად იმოდენა ხალხი. ექიმს გამოუკვლევი და აღმოჩენილი, რომ ავადმყოფი საქონლის ხორკი უქამით და იმით დაშხადან ავად. სიკვდილით არაინ მომკვდარა.

* როგორც შევიტყუე, ამ ე-მად ქ. სილნალის ტაძარში იბეჭდება თხულებანი მღვდელ ნიკოლოზ მაღალდაძის: „გულთმისანი სარკე“ და „საუფრე სულისა“ ორ წიგნად და ორივე ჩქარა გამოავ.

* აღსა: ერთმა ჩვენმა თანამე-ბულემ, კონსტანტინე მიხილის ძემ ამირაჯიბმა, რომელიც წულს ბუნე-ბის მეტყველებს ვაგულტების მე-ოთხე კურსზედ ვაფვიდა, დასწერა თხულებანი: „Искусственные красящие пигменты“ და წარუღინა უნი-ვერსიტეტის საბჭოს, ამირაჯიბი უნი-ვერსიტეტში ოქროს მედალით და-ჯილდოვდა.

* გაზეთი „Нов. Вр.“ ოუწყე-ბა: მთავრობამ გადასწყვიტა ვაგზა-ხალის ჩრდილოეთ კავსაში სასეკუ-ნარლის დეპარტამენტის დირექტორი ბ-ნი რაოზინი ხოლოცონის წინააღ-მდეგ ლონისძებობა მისაღებად.

წინილი მუთხისიდაბა

როგორც მოგვხსენებთ, ამ რამ-დენისმე თთვის წინად კავსიის სა-მურენო საზოგადოების ქუთაისის განყოფილებას მთავრობამ ნება დარ-თო, რომ ვგრედ წოდებულს ფერმა-ში პირველ-დაწყებითი სამსურენო სკოლა გაეართოს. მას შემდეგ ჩვენი საზოგადოება მუდამ დღე იმის ნა-ტყრაში იყო, რომ სიტყვა საქმედ ქვეუღოთა და ამიტომ დიდის ამბით ელოდებოდა დაწყებას სკოლის აფე-ბისას. როგორც იქნა, ამ დღესაც შევესწარით და ნი ამ თთვისას, საქმე

უნდა აძლევდეს დარჩებას? ორის გზით შეიძლება იქონიოს ცაქმა ვავლენა ადამიანის გონებაზედ, იმის ცოდნაზედ: დასტამბულის სიტყვა წვეულოებით და სიტყუილის ქადაგე-ბით, ცოცხალის სიტყუით. როგორც პირველ სასეს, ისე მეორეს თავის წრე აქვს მოქმედებისა. ამის იმისთანა წრე და ადგილი, სადაც უმეტესად ვავლენა მწერლობას აქვს, დასტამბულ სიტ-ყუას, აქ სხვას რასმე თუ აქვს რაიმე ვავლენა, მხოლოდ სუსტი, არა სრუ-ლი... ამიტომ ამ შემთხვევაში უბი-ბარტესმა ამ საშუალებას ეძლევა, მაგრამ არის იმისთანა ვარგომოვება სადაც ან შეუღლებული მწერლობით მოქმედება, ან არა-და თუნდ მოსა-ხეხებელიც არის, მაინც ადგილი დადებ დათოვოს ამ ცოცხალ სიტყუას, უზრდა ქადაგებას, თუ ვგრედ, რომ ჩვენმა სიტყვამ მეტი მოედანი მოი-პოვის კაცის გონების სიღარიში, მეტი მოქმედება და ვავლენა ვიქო-

ურნო საზოგადოების განყოფილე-ბამ, ადმინისტრაციისა, საზოგადოე-ბისა და სხვა-და-სხვა დაწყებულე-ბის წარმომადგენელთა თანადასწრე-ბით, ავროთხა და ჩაპრა საძირკველი სკოლისა, ჩვეულებრისამებრ, იქვე ფერ-მაში გამართულ იქნა საუზმე, რომელიც დასწრეთა სიაზიარებით და მოღვინეთ გაატარეს. ეს დღე ჩვენის საზოგადოებისათვის იმდენად ღირს-შესანიშნავი და ღირს-სახსოვარია, რომ არ შეგვიძლიან არ აღვნიშნათ ზოგი სიტყვა, რომელიც საუზმეში დროს იქნა წარმოთქმული. ჩვენის აზრით, ეს მით უფრო საჭიროა, რომ ამ სიტყვებში, ცოტად თუ ბევრად, იხატება ჩვენი აზრი სამეურნეო სკო-ლის დანიშნულების შესახებ და ის საჭიროება, რომელსაც ჩვენი საზო-გადოება ყრვა ხანია. რაცა ჰკრწობს.

ჩვეულებრიგის საღვებრეულობის შემდეგ, ბ-ნმა ლ. ნ. ასათიანმა, გა-ნუბარტა რა დასწრეთ სამსურენო სწავლა-განათლების მნიშვნელობა, ვამოარკეო, თუ რა დიდი მნიშვნე-ლობა აქვს ადამიანთა ცხოვრებაში ცერბო კაცის მზნეობას, თავ-გამოღე-ბისა, თუ-კი ეს მზნეობა და თავ-გა-მომბედა ქვეყნის სასიკეთოდ არის წარმართული. არ უნდა დავიფიწყოთ, სთქვა ბ-ნმა ასათიანმა, რომ თითო-ეულმა ჩვენგანმა შეძლებისა და მო-ხერხებისამებრ ხელი უნდა ვავუწვი-დოთ მოზავას სკოლას; გულში ნუ ვავიტარებთ იმ ბავენ და ყოველ შემსწარმებელს აზრს, რომ თითოე-ული ჩვენგანი ხელ-მოკლე და უმ-ღური; ჩვენს თავს ნება არ მივცეთ, გხელზე ხელები დავიკრფოთ და სხვის შემხედვარე ნუ ვიქმნებით, იმ აზრთ, რომ იქნება ჩვენზედ ვინმე წყალობა მოიღოს და თავზედ თავი-ს უხებეთ საესე კალთა დავვაბერ-ტყოსო. სხვის წყალობასა და თანა-გრძობას მაშინ უნდა მოვფილოდეთ, როცა თითოეული ჩვენგანი საზოგად-ო საქმის კეთილად წარსამარტვლად ხელს გამოიღებს და შრომას და გარ-ჯას არ შეუშინდება. გარჯა და ცო-ტად უტყეს ბუნებასაც-ი დასძარცვ-და ადამიანის სასიკეთოდ გამოაყე-ნებს. გაიხსენიეთ, რომ ერთმა ადა-მანს, თუ-კი ქვეყნის ტყეოლი შეგ-ნებელი აქვს და თავსაც თუ გამოი-ღებს, შეუძლიან საზოგადო საქმე წინ წაწყოთ და იმას შესძლებს, რიციც არ შემძლე ათასი და ორი ათასი ადამიანი, შესავფერს მზნეობას მო-კლებული. ყოველს დაწინაურებულს

ნით, მეტს რიცებს შევსწინით ნა-თქვამი, უფრო გარკვევით და ნა-თლად ჩაებეკლეთ სხვის გონებაში ჩვენს აზრს. აქ ჩვენ მხედველობაში გვაქვს იმისთანა წრე, როგორც არის მდბიო, უსწავლელი ხალხი, დაბალი წოდება საზოგადოებისა. ამ წრეში ჩვენის აზრთ, უფრო სასარ-ებელია კაცმა ცოცხალი სიტყვა ამოქმედოს.

ავილოთ ეხლა წრეანდელი შემ-თხვევა. რა გზით უფრო შეგვიძლიან და ადვილია ჩაუწერგოთ საჭირო ცნობანი წყველით მოსილს მდ-ბიო ხალხს? რა თქმა უნდა, რომ სიტყვა-ქადაგებით, ის დარჩება, რომელიც ეხლა საყოველთაოდ იბე-ჭება ჩვენს დაბა-ქალაქებში, ვერსა და ჩვენს თავისს სავანს, სასურველია, მაყოფს ვერ გამოიღებს, რადგანაც ჩვენის სოფლების მკვიდრთა უმეტე-ობისათვის გამოუღებარია. ამის მიზეზია ჯერ ერთი ისა, რომ ბევრ-

ქვეყანაში მრავალია ქვეყნისათვის თავ-გამოდებელი კაცი, ხოლო ჩვენ-ში-კი ამითი რაოდენობა მეტად მიკ-რეა. ვერ-ჯერობით შეგვიძლიან და-გამხვლოთ ერთად-ერთი ადამიანი, რომელიც საკუთარს ნივთიერს ხელ-მოკლებობას არ შეუშინდა, რომელ-მაც მთელი თავისი მკერე ქონება გამოიღო და საქვეყნო საქმეს მოა-ხმარა. ნაყოფი მისი მზნეობისა და თავ-გამოდებისა ჩვენს ქვეყანაში დღეს თითოი სჩვენებელი. მე ვამბობ, ი-ო, წინამდებარეო მისი შესახებ, რი-მელმაც თავისი მამულში და საკუ-თარის ხაზავით პირველი კრძოა სა-მეურნეო სასწავლებელი ვამართა. ვახოვო ამ მზნე კაცის საღვებრე-ლო მიერთათა.

საღვებრელო ბ-ნის წინამძღვი-შეღობას საზოგადოებამ სიაზიარებით მიიღო და გადაწყვიტა, ბ-ნს წინა-მძღვირშეღობს თავისი თანგრძნობა დღემით ეცნობოს.

ბ-ნმა ლ. თ. ლოლუამ, ქალაქის მოურავმა, განუბარტა რა საზოგად-ოების მნიშვნელობა სამსურენო სკო-ლისა, სთქვა, რომ ახალის სკოლის განმარტვას იმტოპო-კი არ უნდა ვვგე-ბებოდეთ სიხარულითა და აღტაცებო-ბით, რომ იგი სასწავლა-მომქმედი რამ იყოს; აბა, ერთს სკოლას, თუნდც სასუკეთსად წარმოაუღოს, არ ძალ-უხს ფერი და ხასიათი შეუტკალს ჩვენს ნივთიერს ყოფი-მდგომარეობას, და თუ ახალის სკოლის გამარტვას ასეთის ამბით ვვგებებით, მხოლოდ იმტომ, რომ ეგ სკოლა პირველი მისიოჯია, დასაწყისია; დერტაა იმ მოძრაობისა, რომელმაც ჩვენს ყოფი-მდგომარეობას ფერი უნდა აცვლ-ვინოს და განაყარგოსო. ჩვენში, სთქვა ბ-ნმა ლოლუამ, ყოველ ვაჭარს წარმოება არსებობს, ჩვენი ქვეყანა ბუნებით უხვი და მდიდარია, ხოლო სწავლა-ცოდნას ვართ მოკლებულნი; ჩვენი ხალხი დღემდე მამა-პაპა-თავან ნაანდერტებს ცოდნასა და ვა-მოცოდლებას ჰკმარობს, რადგანაც სთქვა საშუალება არა აქვს-რა, ამი-ტყმა ჩვენ უნდა ვვცოდოთ, რომ მრავალი სხვა-და-სხვა სახელოსნო, საპროფესიო სკოლა იქნას გამართუ-ლი, რომ ჩვენი ხალხი ყოველისფრით შეიარაღებული იყოს და სასებინა გამოიყენოს მდიდარი, უხვი და მრავალ-ფეროვანი ბუნება ჩვენის ქვეყ-ნისა. ამიტომ ვადღებგრებოთ ახალი სკოლა, ვითარცა პირველი მისიოჯი სასურველისა და სასიკეთო მოძრაო-

ის თვლითაც ვერ ჰკმადვენ ამ დარჩებას, ასე რომ ძლიერ დი-დი სურვილიც რომ ჰქონდეთ წა-კითხვისა, მაინც არა თქვ საშუალებ-ბა დაკმაყოფილონ თავისი სურვილი; მეორედ უმთავრესს მიზეზს შეათგნს წერა-კითხვის უკოდინობა. დასა-სრულ, არც ისე უნდა დავიფიწყოთ, რომ, როგორც დავრწმუნდით, აქა-მოღვე გამოცემული დარჩებანი ნა-კლდეუნიანებით არის სავსე; სხვა-და-სხვა დარჩებაში არა ერთხელ პირდაპირ წინააღმდეგი აზრებისა ვა-მოქმედი ერთისა და იმავე სავნის შესახებ, ბევრი ადგილი ვაუგებარია, ზოგან სრულიად უზრზოა და სხე-ყოველი ეს-კი საქვეოდ ჰხდის, რომ ამ ვაჭარ ვაჭარებმა ვაჭარცოდდეს და, თუნდ ვაჭარებმა კიდევ, ბევრი, სასურველობა მოუტანოს მდამიო ხალხს მაშინ-კი, როდესაც ხალხი თვით თავის უფრით იმენ სიტყვას, უფრო მეტის ნდობით ეკადება, უფრო სჯე-

ბისა, და ვისურვით, რომ ჩვენის ბუნებისა და სხვა-და-სხვა გვიარის წარმოების შესახებ ჩვენს ქალაქში მოეხდინა ჩვენი ქვეყნისა.

მისამე საყურადღებო სიტყვა წარმოვიტყვი ბნნა კ. ბ. ლორთქიფანიძემ. ბნნა ორატორმა აღიარა, რომ ლიბერალიზმში მდებარეობს საზოგადოლო სამეურნეო სწავლა-ცოდნისა და კერძოდ მომავლის სკოლისა, სთქვა: იმის მოწოდებები უნდა ვიყენებო, რომ საყოველთაო, ჰუმანიტარი სწავლა-ცოდნა და სამეურნეო, საპროფესიო ხელოვნების ჩაკიდებულნი მილიონენია; ერთი მიერის არ უნდა სწავრავდეს, თუ გინდა, რომ ჩვენი ცხოვრება მეტევე ნაბიჯით მსოფლიოდგინდეს. გულში არ უნდა გავიტაროთ ის აზრი, ვითომ ერთმა რომელმამე მათგანმა მეორის დაუხმარებლად ჩვენის გულის წაიღოს მიგაღწევისისა. საყოველთაო სწავლა-ცოდნა, განვრთნილი, განწყობილი და განსპეტაკებული განება ლამაზია, რომელიც ადამიანს ცხოვრების ნამდვილად გზას უხევენებს და უნათებს, ხოლო ყოველ გვარი საპროფესიო სწავლა-ცოდნა სიმელო ფარ-ხნალო ნივთიერის საშუალებების, ფურკა-პურის მოსაპოვებლად და ეს ფურ-ხნალი ქვეყნისათვის სასიკეთო იქნება, თუ რომ იგი საყოველთაო, ჰუმანიტარული სწავლა-ცოდნით იქნება გაზრდილი და აღზრდილი.

ბნნა ს. ქ. ხოჯაევმა, სამეურნეო საზოგადოების განყოფილების ვიცე-პრეზიდენტმა, უფრო საზოგადოების ყოველივე, რაცა შეეხება თვით სკოლის დაარსებას.

ამით ვარდა სიტყვა წარმოასტკეცს ლ. ლამბაძემ და მ. ტერ-დავით იარალიანებმა.

ნაღობი გაგრძელდა და შეუდარების ხუთ საათამდე. ამისთანაში დიდადლი ხალხი შეიკრება ახლო-მახლო უბნებიდან და ცეკვა-თამაში და ქილოზა გაიბარა.

დასასრულს საჭიროდ ერთი შეგატყობინოთ, რომ სკოლის საღამოში მზად იქნება მომავლის წლის ივლიანისთვის და ელარება 25,300 მანეთი.

აპოკრიფის შესახებ

ამ ბოლო დღის მეცნიერებმა დიდი ყურადღება მიაქციეს ესრედ აღიღებულს აპოკრიფებს. სიტყვა აპოკრიფა

რა და გულში იქცევის ნათქვამს. დღესაც, ამ უბედურების დროს, ჩვენის აზრით, გაცილებით უკეთესი იქნება, სიტყვიერად ჩაგანონ ხალხს თანამედროვე სწავლა-მეცნიერებაზე დამყარებულნი ცნობანი, საჭირონი ხოლორის თვითგან ასაკლებდოდ. ამით ჩვენ-კი არ უღრ-ვეყოფთ დასტამბული სიტყვის ღირსნიშვნელობას, მაგრამ რას იზამთ, როდესაც დაწაბვლეს თვის შესავერი ნიადაგი რომ, რომ კვლი დანაწინა.

როგორც ზემოაღ-ცა ესთქვით, სოფლისთვის ქადაგება, სიტყვიერად დარბევბა უფრო გამოსადგობა. დაბად და სოფლო-კი პირდაპირი მოვალეობა ამის აწვეს ადგობარის ინტელიგენციას და მეტადრე სასწავლო-კასს. ისტორია გვამცნებს, რომ სასოფლო-კო მრავალს ერთა გაქურების დროს ხშირად პირველი ადგობა ექი-რა როგორც ერთს ხელმძღვანელს, მანუაგებულს, დამარბევბულს და

თა ბერძნულია და ქართულად პნიშნავს დაფარულს, დაკრძალულს. აპოკრიფი უწოდებენ იმ ნაწერებს, რომელიც აკრძალული იყენენ ეკლესიის განკარგულებით და აღიარებულ არიან უკანონო წიგნებად. საიდგენ წარმოდგენა აპოკრიფი? საღმრთო წერილში ბევრი ადვილი იმდენად დასწავრლებით არ არის აღწერილი, როგორც სასურველი ყოა მორწმუნეთათვის. მკითხველს ეხადება თავში ისეთი ნაირი საკითხავები, რომელზედაც საჭირო პასუხს ვერ პოვლობდა კონონიერს წიგნებში. ამ განების მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად შესდგა თავისებური ლიტერატურა, რომელიც ეკლესიამ უკანონოდ აღიარა და უწოდდა სახელად აპოკრიფი. მაგალითად, ავიღოთ აპოკრიფი „სიყრმე იესოსა“, რუსულად ცნობილი „Детья Христа“. ამ ნაწერის დასაწყისი ეკუთვნის უფლებდს დროს. იგი წარმოადგენს ერთის საყურადღებო გარემოების წყალობით: სასარებაში იესო ქრისტე პირველად გამოდის საზოგადოებრივ მოღვაწეობის ასპარეზზედ თორმეტის წლისა. ქრისტეობრივ სარწმუნოების ქვა-კუთხედ წიგნის კითხვამ აღტრა ჩვენს წინააზრებს საკითხავი, საღ და როგორ ვაგებარა მაცხოვარმა ის დრო, რომელზედაც ვაგლო ქრისტეს განხორციელებდგან 12 წლის სიყრმედო. პასუხად ამ საკითხავისა კეთილ-მორწმუნე ძეგლის დროების ქრისტისა „შეკმეა წიგნი: „სიყრმე ქრისტისა“, რომელიც მოიპოვება ბერძნულად, რუსულად, ქართულად, სომხურად და სხვა ენებზედ. ამ გვარი აპოკრიფი ბევრი ჩვენს ენაზედ დარჩენილი. ჩვენთვის ორის მხრივ არის აპოკრიფი საყურადღებო: 1) ქართულად დარჩენილი ბერძნული ენიდან ნათარგმნი ისეთი აპოკრიფები, რომლებიც აღარ მოიპოვება ორიგინალურად ანუ დღენად. ამ გვარად ჩვენს აპოკრიფებს მნიშვნელობა აქვს საერთო მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიისთვის. 2) აპოკრიფების ყველგან დიდი გავლენა ჰქონია საერო პოეზიის განვითარებაზედ, იგი გამზარდა წყაროდ იმისთანა ვარდმონაცემებისა და ლეგენდებისა, რომლის სათავეს პოვნაც აპოკრიფის შესწავლულ მეცნიერებს უძენდებოდა. სენ-ურ ლეგენდებს საბოლოოს, ქვეყნის შექმნისას, ქართულს ამავს ამირანის თვალსაჩინოდ ბუ-

დასაწყისი ეკუთვნის უფლებდს დროს.

იგი წარმოადგენს ერთის საყურადღებო გარემოების წყალობით: სასარებაში იესო ქრისტე პირველად გამოდის საზოგადოებრივ მოღვაწეობის ასპარეზზედ თორმეტის წლისა.

ქრისტეობრივ სარწმუნოების ქვა-კუთხედ წიგნის კითხვამ აღტრა ჩვენს წინააზრებს საკითხავი, საღ და როგორ ვაგებარა მაცხოვარმა ის დრო,

რომელზედაც ვაგლო ქრისტეს განხორციელებდგან 12 წლის სიყრმედო. პასუხად ამ საკითხავისა კეთილ-მორწმუნე ძეგლის დროების ქრისტისა „შეკმეა წიგნი: „სიყრმე ქრისტისა“, რომელიც მოიპოვება ბერძნულად, რუსულად, ქართულად, სომხურად და სხვა ენებზედ.

ამ გვარი აპოკრიფი ბევრი ჩვენს ენაზედ დარჩენილი. ჩვენთვის ორის მხრივ არის აპოკრიფი საყურადღებო: 1) ქართულად დარჩენილი ბერძნული ენიდან ნათარგმნი ისეთი აპოკრიფები, რომლებიც აღარ მოიპოვება ორიგინალურად ანუ დღენად. ამ გვარად ჩვენს აპოკრიფებს მნიშვნელობა აქვს საერთო მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიისთვის.

2) აპოკრიფების ყველგან დიდი გავლენა ჰქონია საერო პოეზიის განვითარებაზედ, იგი გამზარდა წყაროდ იმისთანა ვარდმონაცემებისა და ლეგენდებისა, რომლის სათავეს პოვნაც აპოკრიფის შესწავლულ მეცნიერებს უძენდებოდა.

სენ-ურ ლეგენდებს საბოლოოს, ქვეყნის შექმნისას, ქართულს ამავს ამირანის თვალსაჩინოდ ბუ-

დასაწყისი ეკუთვნის უფლებდს დროს. იგი წარმოადგენს ერთის საყურადღებო გარემოების წყალობით: სასარებაში იესო ქრისტე პირველად გამოდის საზოგადოებრივ მოღვაწეობის ასპარეზზედ თორმეტის წლისა.

ქრისტეობრივ სარწმუნოების ქვა-კუთხედ წიგნის კითხვამ აღტრა ჩვენს წინააზრებს საკითხავი, საღ და როგორ ვაგებარა მაცხოვარმა ის დრო, რომელზედაც ვაგლო ქრისტეს განხორციელებდგან 12 წლის სიყრმედო.

პასუხად ამ საკითხავისა კეთილ-მორწმუნე ძეგლის დროების ქრისტისა „შეკმეა წიგნი: „სიყრმე ქრისტისა“, რომელიც მოიპოვება ბერძნულად, რუსულად, ქართულად, სომხურად და სხვა ენებზედ.

კვირა დაბადების გავლენა აპოკრიფითვის ხასიათისა.

ამ სტრიქონების დამწერს განზრახვა აქვს გამოცეს ქართულად და რუსულად ჩვენი აპოკრიფები, რაც წერილობითი დამაწერებელს საზოგადოებაში მოიპოვება ამ საკითხავის გამოსაკვლევად, ჩვენ უკვე შეგუდებულნი ვართ ვადავლიერებს და გადაწერას. ახლა უმოკროდ ვთხოვრებ მკითხველს: თუ ხელ-ნაწერი რამ მოგეზობოდეს, ან პირადად ხალხში გავგონოს რამე ძველისა და ახლის აღმოჩენად (მოსეს, მეორედ მოსილის შესახებ და სხვ.). გვათხოვოს ცოტა ხნობით, გადავიტეხო პირს და დიდის მადლობით დავუბრუნებ უკან. ამ გვარი ცნობები შეიძლება გამოგზავნოს 20 აგვისტომდის ივერიისა რედაქციისაში და შემდეგ მოსკოვს, ზაზარევის ინსტიტუტში, ჩემს სახელგამოხედ.

ა. ხაზანაშვილი

მდინეა-მდინეთის წამებალი.

კუპლერი.

გაღლიერებდ არა ნაკლებ აწამა ბელმა კუპლერი—სხვა დიდი და გამოჩენილი ვარსკვლავთ-მრცხველი. კუპლერი დანაბდა 1571 წ. ვილის, ვერტმეზერის სამეფოში. იმისმა დედამ, კატერინე გულდენბანმა, წერა-კითხვა არ-კი იცოდა და გათხოვბამდის ერთს სასმელ-საქმელ დუქანში მოსამსახურე ვგოვად იყო. თვით მამაც, პენრივე კუპლერი, უბრალო ჯარის-კაცი იყო პოლანდიერულთან იმის დროს. ლაშქრობადგან როცა დაბრუნდა, პენრივე სასმელ-საქმელის დუქანი ვაგლო და შეიკრა სკოლიდან გამოიყვანა, აქ დუქანში, ბელად მოსამსახურედ დამქირდებო. ასე რომ, ის კუპლერი, რომელსაც შემდეგში „ცის რჯულ-მდებარე“ უწოდებდნენ, ერთს დროს დუქანში ბიჭად ემსახურებდა. პატარაობისას კუპლერი ძალიან გამზარდა და სუსტის ავბეზულების ყმაწვილი იყო. ამიტომ მამამ ისევე სკოლაში დაბარუნა, შენ დუქანში არ გამოდგებო. სენენარიაში საბუნების-მეტყველო საგნები შეუყვარდა ძლიერახალგვად კუპლერს და საფუძვლიანად შეისწავლა, ასე რომ 22 წლისას მათემატიკის პროფესორობა მისცეს გრეკში, შტრიასს. თვადპირველად ბელმა თითქოს გაუღიმა კუპლერს.

ჩვენი დავგებობა, თუ-კი შემდგომ ჩვენს თითონვე ხელგემა არ ჩამოეშვით და ისეთის და კიდევ უფრო მომეტებულს ვაღ-მოღვანებდა და მხნეობით განავარტეთ ხო-ლერასთან ბრძოლა, როგორც დავიწყეთ. თავი-კი შეიტკონ და ყველა დაწმუნებული უნდა იყოს, რომ ხოლორა და მამიანა შევადგინებთ უმ-ლორია და ძალიან და მხნეობით მისი ღლაგებაც შეიძლება, თუ მაინც და მაინც ვგზავრობებს, იმდენს ვერ იონავარებს, რამდენიც უფროსები ნია. მთელი კრებული ხოლორის წინააღმდეგის წესებისა, რომელიც-კი თანამედროვე მეცნიერებამ შეიმუშავა და გამოარკვია, მოკლედ რომ ესთქვით, დაფუნებულა: სუფთაობა, ზომიერ ცნობარებასა და სიფრთხილად. მაშინ თუ ძნელი იქნება ვისთვის, ცოტად თუ ბევრად შეგნებულს კაცისთვის და, მაშასადამე, სამოღველობისთვისაც, მო-

კლედ და მდამბოლოად განუშარტის ხალხს უმთავრესი და უსაკრატის ცნობები სისუფთავის თაობაზედ, ან იმის შესახებ, თუ რასა პნიშნავს ზომიერი ცნობარება და ს.ქ.

სხვა არ იყო-რა, ის ზომ კარგად ვიცით, რომ ყოველთვის საერთო ვაქტივების დროს თავს ზარ-დაცემული და გრუნება ადამიერული ხალხი ყოველს ამავს აზვიადებს, ადლებს, ათასს უკლდა აბანს, არა ერთს სიტყუესა ჭ ჭორას ჰქმნის. ეს-კი, ვინ არ იცის, რა ცუდად მამეჭობის საზოგადო ცხოვრების ჩვეულებრივ მიმდინარეობაზედ. ვანა ეს ცრუ ხმები და ათას ნაირი უცნა-მუშახალხს შორის, რომელიც ძლიერ-ძლიერობით და რს ვი-ვაგლებით და-მშობილეს და ისიც, სასტიკის ღონის-ძიების მხარების წყალობით? ვანა ცოტა ყოვილა იმისთანა შემთხვევა ყოველის ერთს ისტორიაში, რომელსა-

ტობი დამბარავს სიკვდილის შემდეგ, იგი დანაშნეს იმპერატორ რულოლი ვარსკვლავთ-მრცხველად. ვამბვიარა 1,500 ღლორინი (750 მ.) განუწესეს. ეს ვამბვიარი დიდი საქმარისა, სწერდა ერთს მეგობარს კუპლერი: მაგრამ ხაზინა გამოდგებოლია და მე ვკარგად დიდ დროს იმარ-ზედ, რომ იძულებული ვარ ხაზინადარს დიდხანს ვემუდარო ხოლომე თითო გროშის მიცემებზედ. რადგან ვამბვიარის სრულად ვერ იღებდა, კუპლერი ჰმეტვადე კონდენდრებს, ჰყილდა და ისე არჩენდა თავის დიდს ოჯახს. როცა კეპლერიმა თვისი სამე-ყაროს პარმონია გამოცო, მეოლი ქვეყანა აღდგა იმის წინააღმდეგ. რა ცრუ-მორწმუნეობა არ დაბარბილეს ამ შესანიშნავს მეცნიერს: თილისშიბა, კუდიანობა, ვადლანობა... თვით იმისი დედაც ჰმათირეს სამე-ყაროში და თილისშიბისათვის ვადუწყებტეს დაწვა ისე, როგორც დასწვეს რამდენისამე წლის წინად ამის მამიდა. მეოლი ხუთი წელიწადი ვატარა ამ საჭმის დედაში და სულ იმის მეკადინებობაში იყო, რომ როგორმე დედა დებსხა დაწვისიდან. უკანასკნელს ვამს ისე მოილოდა მოქანსაც კუპლერი, რომ დაპკარდა ვან-საღობა და ჩავარდა დიდს სილა-რიბეში. ცალკე სასამაროებში უწოლი, სხვა-და-სხვა ქალაქში სიარული, რომელიც მოითხოვდა, რასაკირველია, არა მკირე ხარჯს, ცალკე დიდი ოჯახის კეპლერი-ოლის ცოლისაგან ათა შეილი ჰვაედა—უმოკლებდა სიკოცხელს დიდს მეცნიერს.

რამდენი რამ ვაგათა მეცნიერებისათვის ამ საკვირველმა კეპლამ ამის სამავიეროდ თავისი სიკოცხელეში, მამ წელიწადს, ნახევარზედ მშენ-მწყურვალი იყო და მოკვდა დიდს სიღატაკეში, თითქო ვინმე ქვეყნის მათხოვარააო.

ფ. ბრთნილი

გამოსაღები ცნობანი

ორი სასმელი,

სოფლის წინააღმდეგ სასმარებელი *).

ზარეკად ამ სასმელათგან სკაას.

საფრანკეთის გნობაღმა ექიმის რუქ ვაგონ.

* ეს წერილი ვაგეთ „Новое Время“ ში დაბეჭდილი.

კლედ და მდამბოლოად განუშარტის ხალხს უმთავრესი და უსაკრატის ცნობები სისუფთავის თაობაზედ, ან იმის შესახებ, თუ რასა პნიშნავს ზომიერი ცნობარება და ს.ქ.

სხვა არ იყო-რა, ის ზომ კარგად ვიცით, რომ ყოველთვის საერთო ვაქტივების დროს თავს ზარ-დაცემული და გრუნება ადამიერული ხალხი ყოველს ამავს აზვიადებს, ადლებს, ათასს უკლდა აბანს, არა ერთს სიტყუესა ჭ ჭორას ჰქმნის. ეს-კი, ვინ არ იცის, რა ცუდად მამეჭობის საზოგადო ცხოვრების ჩვეულებრივ მიმდინარეობაზედ. ვანა ეს ცრუ ხმები და ათას ნაირი უცნა-მუშახალხს შორის, რომელიც ძლიერ-ძლიერობით და რს ვი-ვაგლებით და-მშობილეს და ისიც, სასტიკის ღონის-ძიების მხარების წყალობით? ვანა ცოტა ყოვილა იმისთანა შემთხვევა ყოველის ერთს ისტორიაში, რომელსა-

ვედ სცდა და დაამტკიცა, რომ სოფლის ბავდა, რომელიც ძვიან მრავალეზა ხორავს წყნში, მამაზედ ასობა, თუ ამ წყნს სკად მგარავდა მამე მოე-მეტე სკაო: თრადგან ხეთ ნაწილამდე ას წაილეს წყნზედ. ესევე არაფერი. სოფლის ბავდა, რომელიც ოგ-მარა სათის სკად ნარეგ ხორავს წყნში ყოფიდა, შედეგ წიხად, შეურეველ ხორავს წყნში რომ ვადტანობა, ვადარს ბრუნდებს და სიციფლესე უღარ აქნის. სხვა სიტყუებით რომ ვსთქვათ, ეს ამას წინაშეს, რომ სკად ანამე თუ მარტო აფიანს სოფლის ბავდას ზრდას და მტკებას, ანამე სრულად ვადგავს ვადეც ამ ადამიანთა მშეფრდეს სკეს.

რავა სკოთი საოცარი თვისება აქვს სკაას, ამიტომ ვარეა აქნება სოფლის-სკაას უსწრეულ-მეოფელ სასმელად ვან-სმროთ. ამ სასმელის მომზადება ძალიან ავადია: ერთი ბოთლი წყავდა მოა-დუღეთ და თხოულობა მისსკოა მშრადი სკაას (СОЮДИ) ჩაუტეოთ, ეს ნარევი რამდენსამე წუთს ადუღეთ, შემდეგ ჰხალდას მართმე ვასწრეთ და სასმელი მისსკოას ვადეც. შეადგეს შეტეობი-ლოთ ვადეც ეს სასმელი, მაგრამ შეუ-ტეობაღვდეს სმა უფრო ვარეა, მით შეტეოს, რომ სკაას უსწრეულანა და მისსკოა კუპლერი, რომელიც დადგად სასი-მოთეო ვემო აქვს. სკაას ანამე თუ სრუ-დავად არ ანის მასწინარა, მისსკოა-ბუღელ ანამ და ამიტომ შევისსკეპულ-დანაგებისამებრ მომზადებულ სასმელას სმა უოველითა შეადგება რამდენიც ვინ-და, იმედა სკაას, მაგალითობრ სადღეს შედეგ და დასმამდე.

ჰქე ერთს შეგნაშხეთ. სოფლის ბავდა, როგორც ვუწეთ, ვრედაღებს სა-წავებში, რომელიც ამ ვარად სწო-რად უბეღ-უზნავია ბავდა-ბეჭტერიისა. აი ვადეც ამ ბუღეს უნდა ვგზნობოლოთ. ამის გამო, ვარეს ამხალხს ექიმები, რომ ექიმ რუს მირე დასსკეპულეს სო-ფლის წინააღ-სკაას თვისებას ვურა-დგავს ათხოვებულს და სცადენენ ვად-მეოფეზედ, ოქმას ვაგუფებულენ გამო-სამეჭულ სკაასს, სოფლი სკაას, რომ ოქმის ძვიდა დრად ვაგუეთონ ვად-მეოფეს.

მეორე სოფლისაგან უსწრეულ-სყოფელა სასმელი ვაგან. ვადეც, სკაასკოთი, სოფლის ბავდას ვანეთარებას უზღავს, ბრეკლესს. ეს თვისება ვაგან რამდენ-ვარემ ვაგუფეულა, სცადე და ნამ-ვადედად გამომეჭულა. სკაასს მსოფლი, რომ ვაგ ვარეს დარსკების იყოს, და-უწყებო და უფიარო, ჩვეულებრივად მამე-მე-კი არ უნდა ვაგუეთონ ვაგ, არა-მე ცრუ ვამავს მეოლის ხალხის აჯან-ყება, ონი ვამავწყვილის და ამ ომს ათასობით ადამიანი ემსხვერპლოს? აქ დასტამბული სიტყუა, უკანონო-ვახთეო, მეტადრე ჩვენში და სიციფ-სოფლითა რიხები მეტად მეცოვს, ამ ქორებს ბოლოს ვერ მოუღებს. სამ-ლედელობას-კი დედალად შეუძლიან ამასაც უღონოს რამე და ხალხს კე-შმარბოტი, ნამდვილი ვარეობა სკე-მისა დაანახოს. ამით იგი ააცილებს იმ შიშს, რომ ხელშია ვარდება ხოლომე იმისა და ცრუ ხმების წყალობით, ვან-მხნეებს სასწესოს, უფრო მეორის ძალ-ღონით ვამკლავებს ამ სენთან საბრძოლველად იმ იმდენ აღდრავს. რომ ეს ვარეა ჩვენისადე თვის დას-ცელებლად უფროლოდ არ ჩავვიდის და ვრითი ათად და ასადეც შეამკრებს და შესუსტებს ჩვენს მოსუულს მეცნი-ვარე სენსაო.

გ. გველსიანი

